

چهلّم فاجعه قم نشان دهنده اتحاد و یکپارچگی مردم

۲۷ بهمن ۱۴۰۴ ساعت ۲۰:۲۷

روز ۲۹ بهمن ۱۳۵۶ اهمیت خاصی در تاریخ انقلاب اسلامی دارد چرا که زنجیره‌ای از اتفاقات بعدی را به دنبال داشت که نهایتاً به سقوط رژیم پهلوی منجر گردید.

در روز ۲۹ بهمن سال ۱۳۵۶ مراسم چهلّم شهدای ۱۹ دی قم، که در اعتراض به مقاله‌ی روزنامه‌ی اطلاعات به شهادت رسیده بودند، در سراسر کشور برگزار گردید. به گفته‌ی اسناد ساواک، یکی از دغدغه‌های رژیم پهلوی مقابله با برگزاری مراسم یادبود این حادثه در سراسر کشور بوده است. در این روز اتحاد و یکپارچگی مردم معتقد ایران اسلامی، رژیم پهلوی و حامیان غربی آن را دچار بهت و سردرگمی کرد. روز ۲۹ بهمن ۱۳۵۶ اهمیت خاصی در تاریخ انقلاب اسلامی دارد چرا که زنجیره‌ای از اتفاقات بعدی را به دنبال داشت که نهایتاً به سقوط رژیم پهلوی منجر گردید. در همین روز امام خمینی (ره) در بیانیه‌ای چهلّم شهدای قم را تسلیت گفتند. سندی که در ادامه ارائه شده است، مجموعه گزارش‌های ساواک در شهرهای مختلف راجع به این روز را نشان می‌دهد.

وقایع و حوادث اخلا لگرنه در نقاط مختلف کشور مناسبت چهلمین روز

کشته شدن چند تن از اخلا لگران در شهرستان قم

متعاقباً انتشار اعلامیه های آیات و عروس از روحیه درین حوزه علمیه قم و اعلام تعطیل عمومی روز ۲۹/۱۱/۳۶، ابراطین مذہبی و روحانیون افراطی تلاشهایی در جهت تبعیض از اعلامیه های آیات و روحانیون مورد بحث بعمل آوردند که در نتیجه در بعضی از نقاط کشور حوادث اخلا لگرنه ای موقوع پیوست و مهمترین این وقایع در شهرستان تبریز اتفاق افتاد. اخلا لگران با برپا کردن تظاهرات خیابانی در تبریز، تعدادی از سینماها و شعب بانکها و برخی دیگر از تاسیسات راه آتش کشیدند (مراتب قبلاً باستحضار رسیده است). از ساعت ۱۳۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ تا ساعت ۱۳۰۰ روز ۳۰/۱۱/۳۶ در پی آمدن حوادث مذکور، وقایع زیر در نقاط مختلف کشور اتفاق افتاده است:

۱- استان آذربایجان شرقی:

تظاهرات اخلا لگرنه ابراطین مذہبی که از ساعت ۱۰۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ آغاز گردیده بود، تا ساعت ۱۲۳ همان روز ادامه داشته که در این تظاهرات قریب ۱۴۰ سباب مغازه، سینما، شعبه بانک و تاسیسات دیگر و همچنین تعداد قابل توجهی خود روه های شخصی توسط اخلا لگران بماتش کشیده شده و خساراتی بانها وارد گردیده است. در نتیجه اخلا لگرهای فوق و دیگرهای اخلا لگران با مامورین انتظامی تاکنون شش نفر از اخلا لگران کشته شده و ۱۲۵ نفر نیز مجروح و تعداد ۲۱۰ نفر دستگیر گردیده اند. در جریان این اخلا لگرها شش نفر از مامورین انتظامی از جمله دو افسر ملیس مجروح شده اند. اهم وقایع بعد از ظهر روز ۲۹/۱۱/۳۶ در شهرستان تبریز شرح زیر بوده است:

الف- اخلا لگران شیشه های میهمانسرای شاه عباس را در چهارراه آبرسانی شهرستان تبریز شکستند.

از طریق شورای هماهنگی استان برای مراقبت از میهمانسرای مذکور که محل اقامت تعدادی از خارجیان شاغل در کارخانه ماشین سازی تبریز است، اقدامات مقتضی معمول گردیده است.

ب- حدود ۵۰۰ نفر از اخلا لگران در قرائنک واقع در نزدیکی کارخانه ماشین سازی تبریز اجتماع کردند و چون احتیال داده شده، بکارخانه حمله و ایجاد آتش سوزی کنند، از طریق شورای مذکور اقدامات جهت حفاظت از کارخانه بعمل آمده است.

ر - اخلاکگران سه شعبه بانک صاد را ت را آتش زده و همیشه های یک شعبه دیگر را شکسته اند .

ت - عده از اخلاکگران خانه در شرکتی ایران و آمریکا در خیابان پهلوی - شهر تبریز - حمله و همیشه های آنرا شکسته اند .

ث - شعبه بانک بازرگانی واقع در خیابان فردوسی آتش زده شده است .

ج - کیوسک پلیس در چهارراه شهنشاهی تبریز شکسته شده است .

چ - کیوسکهای تلفن هموسی از باغ گلستان تا چهارراه شهنشاهی تبریز شکسته شده است .

ح - همیشه های ساختمانها بخندگر در خیاطی هسکوارنا شکسته شده است .

خ - همیشه های ساختمان نمایندگی تلویزیون فیلیپس در خیابان پهلوی شهر تبریز شکسته شده است .

د - سینماهای متروپل و کریمستان شهر تبریز آتش زده شده است .

ذ - همیشه های سینماهای شهرزاد ، دیانا و ایران شکسته شده است .

ر - یک دستگاه اتوبوس سوسو شرکت کانادا در آتش زده شده است .

ز - کالا های یک باب مغازه مشرفی در شهر تبریز تاراج گردیده است .

ژ - همیشه های چهار باب مغازه ساندویچ فروشی در شهر تبریز شکسته شده است .

س - همیشه های تعدادی از فروشگاههای بزرگ شهر تبریز شکسته شده است .

ش - همیشه های باشگاه ورزشی حزب رستاخیز ملت ایران در خیابان پهلوی شکسته شده است .

ص - همیشه های بانک پارس در خیابان پهلوی شکسته شده است .

ض - بیش از ۳۰ دستگاه پارکومترهای نصب شده در خیابان تربیت کشته شده است .

ط - همیشه های انستیتوت تکنولوژی بازرگانی شهر تبریز شکسته شده است .

ظ - دو دستگاه اتوبوس مخصوص حمل زبانه در خیابان تربیت شهر تبریز آذگون شده است .

ع - ساختمانی در جنب کلانتری ۶ آتش کشیده شده که بکس سوخته است .

غ - گنجه شمارهای انقلاب شاه و ملت که در میدان گلستان نصب شده بود شکسته شده است .

ف - شش دستگاه اتوبوس در راه مرکز نثری ۶ شهر تبریز آتش زده شده است .

سری

-۲۴-

۳۲۰

ق - شیشه های هتل پارک و کارون شکسته شده است .

ک - خدود . . . نفر از تظاهرکنندگان به شرکت تعاونی شهروروستا در خیابان بهار حمله و تالاهای آن را غارت کرده اند .

گ - اخلا لگران تابلومای را حتمائی و رواندگی و کیوسکهای تلغن خیابان فردوسی را خرد کرده اند .

ل - در بعد از ظهر روز ۲۹ / ۱۱ / ۳۶ متعاقب اوج گرفتن تظاهرات اخلا لگران - افراطیون مذ هسی در شهر تبریز ، تعدادی از روحانیون سرشناس تبریز با آیت اله سید کاظم شهیدمداری در قم تماس گرفته اند و به نقل از اظهارات آیت اله مذکور اعلامیه ای به - مضمون زیر تهیه کرده اند :

* بسمه تعالی : بمقتضای دستور تلفنی که هم اکنون از ناحیه مبارکه مرجع عالیقدر حضرت آیت اله العظمی آقای شهیدمداری مخابره شده ، اهالی آذربایجان را طبق اعلامیه ای که سابقا منتشر نمودند دعوت به سکوت و آرامش نمودند . بهترین مغازه ها و عبادت آرا را به معنای پشتیبانی از حوزه علمیه است ، هرگونه اظهار تشنج و تظاهرات زیان بار جایز نیست . لذا با تشکر از احساسات حقیقی مردم آذربایجان مخصوصا تبریزه لازم است عموم مردم از این ساعت در منازل خود باشند و اجازه ندهند که از پشتیبانی بی آلا بهش دینی مردم سوء استفاده شود و از فردا بازار را با روبرو مشغول زندگی آرام خود باشند . از خداوند متعال موفقیت شماراد ر راه اهداف عالی اسلام خواستاریم *

با اقداماتی که انجام گرفته اعلامیه مذکوره تعداد زیاد تکثیر و شب هنگام و با صدای روز ۳۰ / ۱۱ / ۳۶ در نقاط مختلف شهر تبریز پخش و العاق گردیده است .

م - روز ۲۹ / ۱۱ / ۳۶ افراد ناشناسی شیشه های شعبه بانک صادرات با چسبی از توابع شهرستان مرند را شکسته و ستواری شده اند .

آخرین خبر رسیده از تبریز در ساعت ۱۳۰۰ گویا است که بازار این شهر کماکان تعطیل و تعدادی از مغازه های خیابانها باز شده و اوضاع شهر بطور کلی آرام است .^۲

۲ - شهرستان قم :

بد نهال مجلس ختمی که صبح روز ۲۹ / ۱۱ / ۳۶ با شرکت آیات و روحانیون سرشناس حسینیه علمیه قم بمناسبت چهلمین روز نشسته شدن چند تن از اخلا لگران در مسجد اعظم قم برگزار

.....

گردید و بنا بر اتفاق قابل توجهی پایان یافت ، وقایع زیر در شهرتم اتفاق افتاده است :

الف - از ساعت ۱۵۳۰ روز ۳۶/۱۱/۲۹۹۰ طلاب علوم دینی و اقرا طهرین مذهبی بتدریج در مسجد اعظم شهرتم اجتماع و بعد از نمازهای دو - میهنی مبارک کرد ما نمود .

شور
معلم
نام ای دفتر تا بد

در ساعت ۱۷۰۰ که جمعیت حاضر در مسجد قریب ۵ هزار نفر بوده ، در ونفرازمعظ نام ای دفتر تا بد

افراشی در هیالای شهرمطالبی در مورد : ایضات جامعه روحانیت و واقعه ۱۵ خرداد سال ۲۵۲۲ ایراد و در خلال گفته های خود از افراد بیکه با مداخله در راه دین و حق میسازد

انگیزیم
توجه شود

میکنند ، بعنوان مجامدین راه حق نام برده و سپس مطالبی را بشرح زیر قرائت که جمعیت حاضر آن را تائید کرده اند :

در کار دیده

(۱) اجتماع مردان مذهبی هم جواب دندان نشستی برای استعمارگران است .

(۲) این اجتماع پاسخی است برای آنها تیکه به مالقب استعمار سپاه داد و اند .

(۳) این قیامی است ملی که گنجه شهرستانها در آن شرکت نمود و اند .

(۴) هر کس شهادت هداز دسته مخالفین است ، مرگ بر شعارد هندگان .

(۵) آیات و روحانیونی که از قم ، تبریز و مشهد بشهرستانهای دیگر تبعید شده اند ، با پستی

مراجعت نمایند . زیرا آنها در راه دین و حق تبعید شده اند .

(۶) آیت اله خمینی باید به ایران برگردد .

(۷) مدرسه فیهیه باید باز شود .

(۸) علت تعطیل دانشگاهها باید روشن کرد .

ب - ساعت ۲۰۰۰ روز ۳۶/۱۱/۲۹۹۰ حدود ۲۰۰ نفر از طلاب علوم دینی ضمن حرکت

در خیابان محمد رضا شاه شهرتم ، چند جام از شیشه های بانک عمران واقع در این خیابان

را شکسته و قصد انجام اغلالگرهای وسیعتری را داشته اند که با حالت مامورین انتظامی

متفرق گردید و اند .

۲- شهرگان :
متن سابق مجلس تذکری که با حضور قریب ۱۵ هزار نفر در صبح روز ۳۶/۱۱/۲۹۹۰ بناسبت

چهلمین روز گذشته شدن تعدادی از احلالگران در یکی از مساجد شهرگان شان برگزار گردید ،

در ساعت ۱۵۰۰ همان روز نیز مجلس تذکری بگری با شرکت حدود ۱۵ هزار نفر از مردم

کاشان در یکی از مساجد تشکیل گردید و در ونفرازمعظ مطالب تحریک آمیزی در مورد و نایم

شهر / ...

شهرقم ایراد کرده اند و در خاتمه سخنرانی خود ، مواردی را که از طرف مناظ در مجلس منعقد در ساعت ۱۵۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ در مسجد اعظم شهرقم قرائت شده ، اعظم و جمعیت آن را تأیید کرده است .

۴- استان مازندران :

الف - روز ۲۹/۱۱/۳۶ اغلب بازاریان شهر باهل بناسبت چهلمین روزگشته شد . چند تن از اخلا لگران ، مفازه های خود را تعطیل کرده بودند ، با اقداماتی که در جهت شناسائی افراد ی که با تهدید و مراهجه به بازاریان موجبات تعطیل مفازه های آنها را فراهم کرده بودند ، بعمل آمده پنج نفر از محرکین شناسائی و توسط مامورین انتظامی دستگیر و تحقیقات از آنان در جریان است تا پس از تکمیل پرونده بهر ای رسیدگیهای قانونی به داد سرای شهرستان باهل اعزام شوند .

ب - ساعت ۱۹۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ حدود ۱۵۰ نفر که صورتهای خود را با نقاب پوشانده و چوب دستی و سنگ بهمراه داشته اند ، در چند خیابان شهر باهل به تظاهرات اخلا لگرانه مبادرت کرده اند و شمارهایی بطرف اری از روح اله خمینی و طیمه مقامات عالیله مملکتی داده اند . تظاهر کنندگان در مسیر حرکت خود با پرتاب سنگ چند جام ارزشمند های بانک صادرات را شکسته که با دخالت مامورین انتظامی و نفرات آنها دستگیر و پرونده اتهامی آنان به داد سرای شهرستان باهل ارسال شده است .

پ - بنا به تصمیم چند تن از روحانیون شهر گرگان قرائت بوده بناسبت چهلمین روزگشته شدن چند تن از اخلا لگران شهرقم ، پیش از ظهر روز ۳۰/۱۱/۳۶ مجلس تذکر در مسجد جامع گرگان برگزار کرد . باین منظور از اهالی شهر گرگان و بخشهای تابع آن به ویژه علی آباد گرگان برای شرکت در مجالس مذکور دعوت بعمل آمده بود . چون افراد مورد بحث برای برگزاری مجلس مذکور از شهر بانی منطقه اجازه نگرفته بودند لذا از برگزاری مجلس مذکور جلوگیری گردیده است .

۵- استان سنبلیان :

الف - صبح روز ۲۹/۱۱/۳۶ که مفازه های تعدادی از کسبه شهرهای دماوند ، دامغان ، شاهرود و ورامین بناسبت چهلمین روزگشته شدن چند تن از اخلا لگران تدبیر شده بود ، در بعد از ظهر بازود ر شهرهای دماوند و دامغان نیز مجالس تذکر برگزار

گردید / . . .

گردیده است .

مامورین انتظامی در امان وورامین و ونفر راد رحمن توزیع اعلامیه دستگیر کرده اند .
 ب - روز ۱۱ / ۱۱ / ۳۶ اعلامیه هاشم در رود سن و آملی توزیع گردید . و از مردم دعوت
 شد در مراسم چهلمین روزگشته شدگان به تم عزیمت نمایند . کسبه رود سن و آملی
 حازه های خود را در روز مذکور تمسکین و تمداد ی از آنها به قید عزیمت کرده اند .

۶- استان زنجان :

بدن سال تعطیل بازار زنجان در صبح روز ۲۹ / ۱۱ / ۳۶ بازار این شهر بعد از ظهر نیز
 تعطیل بوده و در ساعت ۱۰۰۰ مجلس ترحیمی به مناسبت وقایع و بلاء شهر قم در یکی از
 مساجد شهر زنجان برگزار گردیده است .

در پایان مجلس مذکور شخصی بنام حسینعلی بهرامی - پشم فروش از من جمعیت
 به احوالته و گفته :

"زندگیان و مردی یاد ارزش ندارد . باید قیام کرد"

نامبرده توسط مامورین انتظامی دستگیر و رحمن بازرسی قطعه کاغذ همراه خود را که روی
 آن مطالبی شبه مقامات عالیه ملکتی نوشته شده بود ، بلعیده و در ادامه بازرسی بکبرک
 اعلامیه آیت اله شریعتی اری از وی بدست آمده است . مشارالیه در تحقیقات گفته
 نامه اهانت آمیز را شخص دیگری نوشته و به او داده که این شخص نیز توسط مامورین
 انتظامی دستگیر و پرونده آنها برای تسلیم به دادسرای شهرستان زنجان تنظیم گردیده
 است .

۷- شهرستان قزوین :

فعالیتها و اقدامات افراطیون مذکور به مناسبت چهلمین روزگشته شدن چند تن از
 اخلا لگران ، در شهر قزوین بشرح زیر بوده است :

الف - روزهای ۲۷ و ۲۸ / ۱۱ / ۳۶ پنج نفرند قصد داشتند اعلامیه سای مسقوط
 به آيات و روحانیون حوزه علمیه قزوین شهر توزیع و پخش نمایند ، توسط مامورین انتظامی
 دستگیر و ۱۱ برگه از اعلامیه سای مورد بحث از آنها کشف و ضبط گردیده است .

ب - روز ۱۱ / ۱۱ / ۳۶ امامان جماعت شهر قزوین از برگزار نماز جماعت خود داری کرده اند .

پ - روز ۱۱ / ۱۱ / ۳۶ بنفرتی حدود ۱۰۰ برگه اعلامیه آيات و روحانیون قم را به همراه

داشته ...

سمری

-۲۶-

۳۲۰

داشته توسط مامورین انتظامی تعقیب ولی با بر زمین انداختن اعلامیه ها، متواری گردیده است.

ت - روز ۲۹/۱۱/۳۶ در بوند اعلامیه آیت انه سید کاظم شریعتی از روی در مورد حوادث شهر قم در روی در بوند ورودی مسجد بخش آبیک نصب گردیده و نوار سخنرانی تحریک آمیز یکی از روحانیون نیز بخش گردیده که مسئول مسجد توسط مامورین انتظامی دستگیر شده است.

۸- استان خراسان :

در بعد از ظهر روز ۲۹/۱۱/۳۶ در شهر مشهد غیر از یک مورد اتفاق قابل توجهی رخ نداده است.

ساعت ۱۴:۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ تعدادی زن چادری در حالیکه پرچم سفید رنگی را که روی آن عبارت "چهلمین روز شهادت مسلمانان قم را تسلیت میگوئیم و اعمال آنان را تأیید میکنیم" نوشته شده بود، با خود حمل و از یکی از خیابانهای شهر مشهد که به حسن حضرت امام رضا (ع) منتهی میشود، وارد صحن شده اند که با مشاهده مامورین انتظامی ضمن بجای گذاردن پرچم متواری گردیده اند.

۹- شهرستان خرم آباد :

با وجود تلاشهایی که عدوهای از افراطیون مذسبی برای تعطیل بازار شهر خرم آباد و برپا کردن تظاهرات در روز ۲۹/۱۱/۳۶ بعمل آورده بودند، معصداً با اقداماتی که معمول گردید از انجام فعالیتهای فوق جنوکی و فقط حدود ۲۵ نفر از طلاب مدرسه علمیه خرم آباد مجلس ترحیمی در مدرسه مذکور برپا کردند و آنند که در این محل آیاتی از کلام الله مجید قرائت گردیده است.

۱۰- تهران :

الف - با وجود تلاشهای افراطیون مذسبی برای تعطیل بازار تهران در روز ۲۹/۱۱/۳۶ قسمت عمده بازار مذکور باز بوده، ولی اغلب مغازه های بازار شمیران بسته و عده ای از نسجه شهر کرج که در سطح مغازه های خود را تعطیل کرده بودند، در بعد از ظهر مغازه های خود را باز و بنا بر مشغول شده اند.

ب - از ساعت ۰۹:۳۰ تا ۱۱:۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ مجلس ترحیمی به مناسبت چهلمین

روز / ۰۰۰

سمری

روزگشته شدن اخلا لگران قم در مساجد چهارصد دستگاهه ، جامع ، صاحب الزمان ، صفادرتپهرا
و همچنین حصارک کرج تشکیل کرده و در این مجالس صرفاً به قرائت آیاتی ارزشمند الهی و جبهه
اکتفا شده است .

پ - از ساعت ۱۸۰۰ الی ۲۰۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ مجلس ترحیمی با شرکت قریب ۸۰۰ نفر
به مناسبت چهلمین روزگشته شدن اخلا لگران شهرتم ، در مسجد نعت تجویزش برگزار کرده است .
در ابتدای مجلس آیاتی از کلام اله مجید قرائت شد و سپس شیخ مصطفی ملکی ، امام جماعت مسجد
مذکور طی سخنانی جوانان راه اتحاد و یگانگی و احترام به جامعه روحانیت دعوت کرده است .
ناظر به قانون اساسی ایران و حمایت روحانیون از آن اشاره کرده و مدعی شده دولت مسئول
بسیاری از نخبی های مراکز عالی آموزشی است .

وی آنگاه به مطالب روزنامه های اطلاعات و کیهان اشاره کرده و گفته ، در آنها مطالب خلاف واقع
علیه مرجع عالیقدر " حضرت آیت اله خمینی " نوشته شده است .

در هنگام عنوان نام خمینی توسط ناظر ، جمعیت حاضر صلوات فرستاده است .
نامبرده در سخنانی سخنرانی خود از آیات حوزه علمیه قم به خاطر انتشار اعلامیه بمناسبت چهلمین
روزگشته شدگان تجلیل کرده و اظهار داشته ؛
تنها راه رسیدن به هدف قیام است ، با اتحاد و اتفاق میتوان به آرزوهای خود رسید .

۱۱ - استان سیستان و بلوچستان :

روز ۲۹/۱۱/۳۶ شیخ محمد کفمی یکی از روحانیون سرشناس شهرستان زاهدان به علت حوادث
در پیام شهرتم ، از برگزاری نماز جماعت ظهر در مسجد جامع خود داری ، لکن نماز جماعت مغرب و
عشاء را برگزار کرده است .

در روز مذکور کتبه منازعه های شهرستان زاهدان باز بوده است .

ارزیابی خبر:

خبر صحت دارد .

اقدامات انجام شده :

مراتب به نخست وزیر اعلام گردیده است .

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/49818/چهل-چهارم-نشانه-فاجعه-چهل-49818>